

Norden i Bio 2007

Undervisningskompendium

Norden i Bio 2007	2
Norden i Bio - till lärarna	4
Språkförståelse i Norden	5
Inledning till Norden i Bio	6
Om att växa upp - det gemensamma temat	10
Arbetet med filmerna	11
Lille mand	12
A Filmens handling och innehåll	12
B Talspråket	13
C Skriftspråket	13
Sirkka	16
A Filmens handling och innehåll	16
B Språkuppgifter	17
Danstävlingen	18
A Filmens handling och innehåll	18
B Språkuppgifter	19
Houdinis hund	20
A Filmens handling och innehåll	20
B Talspråket	21
C Skriftspråket	21
Föräldramötet	24
A Filmens handling och innehåll	24
Språken i Norden	26
Vad står det i läroplanerna?	31
Danmark	31
Norge	31
Sverige	32
Här finner du mer information	33
Föreningen Norden	34
Fler uppgifter	35
Facit	39
Extrauppgift	42

Norden i Bio 2007

Vår avsikt med Norden i Bio är att styrka den nordiska språk- och kulturgemenskapen samt att öka intresset för skandinaviska språk. Målet för projektet är att unga i Norden ska förstå varandra bättre och känna en större samhörighet. Med filmer, samtal och arbetsuppgifter hoppas vi att kunna öka kunskapen om, och intresset för grannspråken.

Projektet är först och främst ett språkprojekt, men det är även ett kulturprojekt. Förutom att förbättra kunskaperna om grannspråken vill vi också öka intresset för nordisk kultur och historia samt sprida kunskap om film.

Norden i Bio bygger på fem kortfilmer: en från vart och ett av de fem nordiska länderna. Det är deras teman och kvalitet som varit avgörande för vilka filmer som valts. Hur det är att växa upp är huvudtemat, så alla fem filmerna beskriver olika aspekter av hur det är att växa upp i Norden idag. Förälskelser, könsroller, vänskap och konflikter är sådant som behandlas eftersom det är vad som intresserar elever i den här åldersgruppen.

Bra filmer engagerar, så de här filmerna kommer förmodligen att motivera eleverna. Därmed kan de utgöra en lämplig grund för att arbeta med nordiska språk och nordisk kultur. Uppgifterna i kompendiet bygger alla på vad som händer i de fem filmerna, och på dialogerna i dem.

Projektets målgrupp är 10-12-åriga elever i grundskolan. Målet är att skapa positiva attityder till grannspråken. Eleverna ska bli intresserade av, och lära känna grannspråken, samt - vilket är det viktigaste - märka att danska, norska och svenska är språk med mycket gemensamt.

Elever i den här åldersgruppen kan inte ta till sig särskilt mycket grammatik och teori, så ifall arbetsuppgifterna görs alltför svåra kommer de att motverka sitt syfte. Därför har vi ansträngt oss att göra uppgifterna enkla och konkreta. Vi hoppas att eleverna ska tycka att det är roligt och intressant att arbeta med dem, och att de kommer att inse att mycket är likt trots att vi bor i olika länder.

Materialet är särskilt anpassat till att passa lärare som undervisar i danska, norska och svenska. Men även lärare som undervisar i andra ämnen kan med fördel dra nytta av uppgifternas ämnesöverskridande uppläggning.

Norden i Bio är ett samnordiskt projekt som bygger på entusiasm och insatser från människor i hela Norden. Bakom projektet står Föreningarna Nordens Förbund, Nordenföreningarna och de nordiska ländernas informationskontor.

Språkgemenskap

Något vi vill fokusera i projektet är likheter och skillnader. Vi hoppas det ska framgå att det är mycket mera som är gemensamt än vad som skiljer. Vi som lever i Norden kan förstå varandra trots att vi talar och skriver på våra egna språk. Den här språkgemenskapen är värdefull och något som är mycket viktigt att bevara.

Den ömsesidiga språkförståelsen är en grundläggande förutsättning för det folkliga, kulturella, ekonomiska och politiska samarbetet i Norden. Tack vare vår språkliga gemenskap framstår våra länder som en regional gemenskap för 20 miljoner människor.

Många uppfattar den nordiska språkgemenskapen som en självklarhet. Det finns emellertid undersökningar som visar att dagens ungdomar har mindre kunskaper i grannspråken än tidigare. År 2005 kom rapporten *Håller språket ihop Norden?* Den visade att många ungdomar har svårt att förstå grannspråken, samt att de i allt högre grad använder sig av engelska som kommunikationsspråk.

En positiv upptäckt var att de elever som hade fått undervisning i grannspråken, om än bara lite, uppvisade en bättre språkförståelse än elever som inte fått sådan undervisning alls. Därför tror vi att det är möjligt att vända trenden. Vi hoppas att Norden i Bio kommer att bidra till att skapa ett nytt intresse både för grannspråken och för elevernas eget språk.

Det finns en stark politisk vilja att stärka grannspråkens ställning. I deklARATIONEN om nordisk språkpolitik skriver Nordiska Rådet att målet är att alla nordbor ska kunna kommunicera med varandra på ett skandinaviskt språk i första hand. Nordiska Rådet menar att undervisningen i grannspråken måste stärkas för att uppnå detta mål. Den danske undervisningsministern Bertel Haarder uttryckte sig såhär:

”Med hänsyn till framtida initiativ ska det göras en insats för en ömsesidig språkförståelse i Norden. Härvid spelar sådana kulturprodukter som filmer, deckare, romaner och dikter en roll. Genom att medvetet utnyttja de nordiska ländernas kulturproduktion kan man medverka till att skapa en stämning bland ungdomar sådan att de upplever det som naturligt att använda grannspråk - att det, med ett modernt uttryck, är cool. Att använda nordiska språk när de kommunicerar ska uppfattas som cool av de unga.”

Kontaktforum

Vi uppmanar både elever och lärare att använda sig av Kontaktforum på hemsidan (www.nordenibio.org). Här kan lärarna visa hur de lägger upp sin undervisning, och dela sina idéer med andra. Här kan också eleverna ta kontakt med varandra och diskutera filmerna, och framförallt olika frågor som har med hur det är att växa upp att göra. Kanske kan de också knyta vänskapsband på nätet.

Filmerna

De fem filmerna i Norden i Bio 2007 är:

Danmark

Lille mand (Danmark, 2006)

Regi: Esben Tønnesen

Längd: 11 min., 33 sek.

Finland

Sirkka (Finland, 2001)

Regi: P. V. Lehtinen

Längd: 12 min., 15 sek.

Island

Danstävlingen (Island, 2004)

Regi: Egill Eðvarðsson

Längd: 15 min., 35 sek.

Norge

Houdinis hund (Norge, 2003)

Regi: Sara Johnsen

Längd: 12 min., 46 sek.

Sverige

Föräldramötet (Sverige, 2003)

Regi: Björn Carlström och Stefan Thunberg

Längd: 26 min., 9 sek.

Norden i Bio - till lärarna

Norden i Bio kan användas på många sätt. Som lärare kan ni följa kompendiets upplägg och nyttja det, helt eller delvis. Men ni kan också använda det som en utgångspunkt eller grund för era egna undervisningsupplägg. Det finns mängder av möjligheter att variera och kombinera.

Förslagen till arbetssätt och uppgifter är bara förslag. De ska vara till hjälp och får inte bli till hinder för egna idéer och kreativa lösningar. Det viktigaste är att läraren ständigt ha målet klart för sig: att främja språkförståelsen inom Norden och stärka samhörigheten. Det finns många vägar till det målet.

Innan ni bestämmer er för hur ni ska arbeta med Norden i Bio är det viktigt att ni lär känna materialet ordentligt. Ni bör också bestämma hur mycket tid ni vill använda och hur ni vill organisera arbetet. Om arbetet utsträcks över en längre period får ni bäst utbyte av det.

Arbetet går ofta lättare om eleverna sitter i grupper eller par och diskuterar och löser uppgifterna tillsammans. En del av uppgifterna nästan kräver att eleverna arbetar i grupper. Men uppgifterna kan också utföras både enskilt och med hela klassen samlad. Det kan vara lämpligt att variera. Men svaren bör man alltid gå igenom med klassen samlad. Då bör man även sammanfatta de viktigaste insikterna.

Kompendiet passar bra att ingå i ett större projekt om Norden, men kan också användas både för ämnesöverskridande upplägg och inom ramen för enskilda ämnen.

Utgångspunkten för arbetet är filmerna. Därför är arbets- och diskussionsuppgifterna kopplade till filmerna. Uppgifterna är uppdelade på tre områden: uppgifter med anknytning till filmernas handlingar och innehåll, uppgifter som rör talspråken samt uppgifter som gäller skriftspråken. Dessutom är en del uppgifter avsedda som en introduktion till arbetet, medan andra är extrauppgifter. Det är inte meningen att alla uppgifter ska lösas. Längst bak i kompendiet finns svaren till en del av uppgifterna.

Från hemsidan kan ni göra utskrifter av dialogerna och av stödark för arbetet med bl.a. språkuppgifterna. De finns både som Word-dokument och pdf-filer. På hemsidan finner ni också länkar och annan information som är nyttig för arbetet med kompendiet.

De fem kortfilmerna har valts ut enligt hur väl de passar ihop med årets tema, samt hur bra dialogerna i dem passar för de språkliga uppgifterna. Filmerna kan med fördel ses flera gånger. Ju oftare eleverna ser dem och får höra grannspråken, desto bättre lär de sig att förstå dem.

Alla filmerna är textade på fem språk (danska, finska, isländska, norska och svenska). De kan visas med undertexter på sina originalspråk eller med undertexter på elevernas eget språk, men de kan också visas utan undertexter. Slutligen kan bara ljudbanden spelas upp utan bilder. Läraren bestämmer själv vilket som är bäst i varje särskilt fall.

Det finns inga språkuppgifter till de finska och isländska filmerna. Men det är bra om eleverna får lyssna till de två språken, och man bör ta tillfället i akt att tala lite om finska och isländska. Innehållet i de finska och isländska filmerna ska som vanligt nyttjas för samtal och diskussion om deras innehåll och om de uppväxtrågor de aktualiserar.

Som inledning till undervisningens uppläggning är det lämpligt att eleverna arbetar med "Inledning till Norden i Bio".

Språkförståelse i Norden

En gång talade vi samma språk, men nu förstår vi mindre och mindre av våra grannspråk när vi hör dem talas. Och ju yngre man är, desto svårare är det att förstå dem.

Nordiska skolnätet

De som talar och förstår nordiska språk är inte fler än omkring 20 miljoner människor. Så Norden är en liten språkgemenskap. Men för oss som bor här är vår språkliga gemenskap mycket viktig. Den binder samman Nordens länder kulturellt och politiskt. Vi kan kommunicera med varandra på våra egna språk och vi delar en värdefull gemensam kultur. Folk som har ett språk gemensamt har därmed mer gemensamt än de flesta inser.

Idag upplever vi en stark press från engelskan. Och engelskan är ett viktigt främmande språk, som alla bör kunna. Men det är inte bra att engelskan breder ut sig till ständigt nya områden som ett alternativ till de nationella nordiska språken. Engelskan ska vara ett komplement till nationalspråken, inte ersätta dem. Alla länder i Norden håller nu på med att utveckla sin egen språkpolitik och har egna handlingsplaner för att stärka sina språks ställning. Förhållandet till engelskan har en central plats i det arbetet.

År 2005 publicerades en stor nordisk undersökning av den internordiska språkförståelsen med titeln *Håller språket ihop Norden?* I undersökningen, som omfattade hela Norden, testade man ungdomars förståelse av de tre skandinaviska språken danska, svenska och norska i tal och skrift, samt engelska.

Undersökningen visade att förståelsen av grannspråken varierade starkt. Färingarna fick bäst resultat när det gällde danska. Det är naturligt eftersom en stor del av undervisningen på Färöarna sker på danska. Norrmän förstår både svenska och danska. Det är också naturligt eftersom norskans ljudsystem har mycket gemensamt med svenskan, och för att norska och danska har ett stort ordförråd gemensamt. Danskar och svenskar förstår varandras språk ungefär lika bra, men inte lika bra som norrmännen. Danskarna förstår norska lite bättre än vad svenskar gör, och svenskar förstår norska lite bättre än danska, särskilt den talade danskan..

År 1972 genomfördes också en undersökning av nordisk språkförståelse. Även om man inte utan vidare kan jämföra dess resultat med dem från undersökningen år 2005 framgår det tydligt att situationen har förvärrats. Vi förstår inte varandra tillräckligt bra, och dagens unga förstår mindre av grannspråken än vad deras föräldrageneration gjorde. Detta gäller förståelsen av både talspråk och skriftspråk.

En annan tendens som märks är att dagens ungdomar tycks förstå engelska bättre än sina skandinaviska grannspråk. Och de tycks uppfatta engelskan som finare. I nästan alla nordiska länder (eller områden) är förståelsen av engelska markant bättre än förståelsen av grannspråken. Färöborna är det enda folket som förstår ett skandinaviskt språk bättre än engelska. Det vore beklagligt ifall nordiska ungdomar slutade att kommunicera med varandra på sina modersmål och i stället använde sig av engelska.

Över hälften av eleverna i undersökningen svarade att de inte hade fått någon undervisning i grannspråken vare sig i grundskolan eller i gymnasiet. Bara 4,5 procent svarade att de hade fått undervisning i grannspråken. Och omkring 40 procent svarade att de bara fått "lite" sådan undervisning. Men de elever som hade fått "lite" undervisning i grannspråken uppvisade en tydligt bättre språkförståelse än de andra eleverna.

Detta betyder att sådan undervisning är till nytta. Undersökningens resultat ger motivation och inspiration till att arbeta med grannspråken. Även om undervisningsinsatsen är minimal ser man att den ger goda resultat.

Rapporten *Håller språket ihop Norden?* kan laddas ner från <http://www.norden.org/pub/kultur/kultur/sk/TN2005573.pdf>.

Inledning till Norden i Bio

Som inledning till Norden i Bio är det viktigt att skapa motivation och intresse för Norden och det nordiska. Försök få fram allt vad eleverna vet om Norden, och vilka föreställningar de har om sina nordiska grannländer. Kom ihåg att likheter är viktigare än skillnader.

De uppgifter som anges nedan ska tjäna som en sorts uppvärmning. De handlar om språk, kultur och geografi. Man kan arbeta med dem med klassen samlad eller uppdelad på grupper eller i par. Läraren väljer vilka uppgifter eleverna ska arbeta med och talar om att de får använda hjälpmedel.

När klassen har arbetat färdigt med uppvärmningsuppgifterna delar läraren ut språkbladet med meningar på de fem språken. Mest elevvänligt är det att arbeta med färgkopior. Meningarna har valts ut så att eleverna också ska kunna använda sig av dem när de vill kommunicera med andra elever i Kontaktforum på hemsidan.

Som avslutning kan man tala lite om nordiska språk - särskilt om hur de har utvecklats från urnordiskan.

Uppvärmningsuppgifter

Frågorna ska ställas för varje land i den ordning läraren bestämmer.

1. Vilket land är detta?
  - a. Det är ett land med många fjäll och dalar. Det är ett kustland med många fjordar och öar.
  - b. Landet har både låglandsområden och fjällvidder. Det har en lång skärgård med många öar. Stora delar av landet är täckt med barrskog.
  - c. Detta är ett låglänt land med gröna åsar, men saknar fjäll. Landet har en del lövskogar med bl.a. ek och bok. Jordbruket är en viktig näring.
  - d. I det här landet finns flera tusen insjöar. Omkring 70 procent av det är skogtäckt. De flesta skogsträden är furor.
  - e. Det här landet har både vulkaner och glaciärer, och har fler varma källor än något annat land på jorden. Här finns nästan ingen skog.
2. I hur många nordiska länder har du varit?
3. Vad var annorlunda än i ditt hemland? Vad var likt?
4. Talade du med någon där? Förstod du vad han eller hon sade?
5. Vilka är de nordiska länderna? Peka ut dem på kartan.
6. Vilka är de skandinaviska länderna?
7. Rita de nordiska ländernas flaggor och måla dem.
8. Vilka språk förekommer i Norden?
9. Vad heter Donald Duck i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige?

10. Skriv upp de största städerna i de nordiska länderna i olika kolumner, en för varje land. Gör det ur minnet utan några hjälpmedel.
11. Vilka popstjärnor känner du till i andra nordiska länder? Nämn så många du kan.
12. Vilka nordiska länder har vunnit pris i melodifestivaler? Försök också nämna både artisterna och deras vinnarmelodier.
13. Har du läst eller hört talas om böcker av författare från andra nordiska länder? Vilka är de böckerna och vad heter deras författare?
14. Norden har många duktiga idrottsmän. Nämn så många du kan och skriv vilken idrottsgren de tävlar i.
15. Skriv upp vilka idrottsgrenar som är mest populära i Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island.
16. Nämn något som är typiskt danskt. Skriv vad ni har gemensamt med danskarna.
17. Nämn något som är typiskt svenskt.
18. Nämn något som är typiskt norskt. Skriv vad ni har gemensamt med norrmännen.
19. Nämn något som är typiskt finskt. Skriv vad ni har gemensamt med finnarna.
20. Nämn något som är typiskt isländskt. Skriv vad ni har gemensamt med islänningarna.
21. Tänk dig att du ska resa på semester i Danmark respektive Sverige, Norge, Finland och Island. Vad vill du helst göra i det landet?

Språkbladet

Eleverna ska läsa upp meningarna på de fem språken.
(Skriv in det rätta antalet och namnet på den skola det gäller.)

Vilka språk liknar varandra?
Vilket språk skiljer sig helt från de andra fyra?

Välj nummer 8 eller 9 av meningarna nedanför. Hitta likheter och skillnader i stavningen. Vilka stavningar är lika och vilka skiljer sig åt?

Jeg kommer fra Danmark.

Jag kommer från Sverige.

Jeg kommer fra Norge (bokmål).

Eg kjem frå Noreg (nynorsk).

Ég kem frá Íslandi.

Tulen Suomesta.

1

Jeg hedder (Dan)
Jag heter (Sve)
Jeg heter (Nor bok)
Eg heiter (Nor ny)
Ég heiti (Isl)
Minun nimeni on (Fin)

2

Jeg er xx år (Dan)
Jag är xx år (Sve)
Jeg er xx år (Nor bok)
Eg er xx år (Nor ny)
Ég er xx ára (Isl)
Olen xx vuotias (Fin)

3

Jeg går i xx klasse (Dan)
Jag går i xx klass (Sve)
Jeg går i xx klasse (Nor bok)
Eg går i xx klasse (Nor ny)
Ég er í xx bekk (Isl)
Olen xx luokalla (Fin)

4

Vi er xx elever i klassen (Dan)
Vi är xx elever i klassen (Sve)
Vi er xx elever i klassen (Nor bok)
Vi er xx elevar i klassen (Nor ny)
Við erum xx nemendur í bekknum (Isl)
Meidän luokallamme on xx oppilasta (Fin)

5

Skolen hedder xx (Dan)
Skolan heter xx (Sve)
Skolen heter xx (Nor bok)
Skulen heiter xx (Nor ny)
Skólinn heitir xx (Isl)
Koulun nimi on xx (Fin)

6

Det er xx elever på skolen (Dan)
Det är xx elever på skolan (Sve)
Det er xx elever på skolen (Nor bok)
Det er xx elevar på skulen (Nor ny)
Það eru xx nemendur í skólanum (Isl)
Koulussa on xx oppilasta (Fin)

7

Jeg bor på landet / i byen (Dan)
Jag bor på landet / i staden (Sve)
Jeg bor på landet / i byen (Nor bok)
Eg bur på landet / i byen (Nor ny)
Ég bý í sveit / bæ (Isl)
Asun maalla / kaupungissa (Fin)

8

Jeg kommer fra Danmark (Dan)
Jag kommer från Sverige (Sve)
Jeg kommer fra Norge (Nor bok)
Eg kjem frå Noreg (Nor ny)
Ég kem frá Íslandi (Isl)
Tulen Suomesta (Fin)

9

Jag vil gerne vide mere om landene og sprogene i Norden (Dan)
Jag vill gärna veta mera om länderna och språken i Norden (Sve)
Jag vil gerne vite mer om land og språk i Norden (Nor bok)
Eg vil gjerne veta meir om land og språk i Norden (Nor ny)
Ég vil gjarnan fraeðast meira um löndin og tungumálin á Norðurlöndum (Isl)
Haluan tietää enemmän Pohjoismaista ja niiden kielistä (Fin)

Kan vi förstå varandra?

Huvudsyftet med projektet är språkförståelse. Därför kan man börja med att visa delar av en eller flera filmer utan undertext, eller med undertext på filmernas originalspråk. (Här är det viktigt att läraren bedömer klassens förutsättningar. Ifall uppgiften är alltför svår för klassen kommer den att motverka sitt syfte.)

Efter att ha sett en film eller en del av en film ska klassen samtala om vad den sett och om språket i filmen:

- Vad handlade det om? (kortfattat)
- Vilket språk talades i filmen?
- Hur vet du det? (Skriv de mest avslöjande orden på svarta tavlan.)
- Förstod du vad personerna sade till varandra?
- Hur mycket av det förstod du? Allt - nästan allt - lite - nästan ingenting - inget?
- Varför förstod du så pass mycket av vad som sades?
- Hade du förstått lika mycket ifall filmen hade varit på tyska eller franska? Varför inte, i så fall?

Förmodligen kan man sammanfatta denna uppgift med att folken i Norden kan förstå varandra därför att deras språk är nära släkt. Därefter kan det vara lämpligt att tala lite om språkhistoria, om urnordiskan och den senare uppdelningen på olika språk.

Om att växa upp - det gemensamma temat

Hur det är att växa upp är det gemensamma temat för Norden i Bio 2007. De fem kortfilmerna beskriver olika aspekter av hur det är att växa upp i Norden idag. De handlar om de frågor och känslor, utmaningar och svårigheter som är aktuella för uppväxande ungdomar. De är bra utgångspunkter för diskussioner om sådant som engagerar de flesta 10-12-åringar i alla de nordiska länderna.

Med filmernas hjälp kan eleverna spegla sina egna upplevelser av hur det är att vara ung idag och fundera över sina egna situationer och jämföra dem med situationerna för de ungdomar de ser i filmerna. Både filmerna och de uppgifter som är baserade på dem kan bidra till att eleverna finner svar på en del av de frågor som har med deras egen uppväxt att göra. Därmed kan de hjälpa dem med utvecklingen av deras egna identiteter.

Filmerna kan också underlätta för eleverna att tänka igenom sina egna och andras sätt att vara, samt orsakerna till och konsekvenserna av olika handlingsätt. De uppgifter som är baserade på filmerna utgår från elevernas egna upplevelser. De har som mål att få eleverna att berätta om sina upplevelser och att använda sig av berättelserna som utgångspunkter för tänkande, diskussioner och eget arbete.

Här följer en del av de saker som tas upp i filmerna:

- förälskelse
- förhållandet till föräldrar
- rädsla och ångest
- frågor och nyfikenhet
- könsskillnader
- klasskillnader
- konflikter och konfliktlösning
- tävling och konkurrens
- svek och lojalitet
- missunnsamhet
- mobbing
- humörsvängningar
- vänskap
- självhävdelse

Även om filmerna inte tar upp alla aspekter av uppväxandet aktualiserar de en hel del av dem. Och vi hoppas att arbetet med filmerna även ska inspirera till diskussioner om andra uppväxtaspekter som är relevanta för elevernas ålder.

Elever i den här åldern befinner sig i övergångsperioden mellan barn och ungdom. En del av dem är fortfarande barn, medan andra är på väg in i puberteten med full fart. Elevernas mognadsnivåer varierar. Därför är det särskilt viktigt att läraren anpassar stoffet till sina egna elevers situationer.

Arbetet med filmerna

En grundtanke bakom Norden i Bio är att filmupplevelserna ska ge eleverna motivation till att arbeta med grannspråken. Filmerna är projektets motor. Även om projektets huvudsyfte är språkförståelse bör man därför börja med att visa filmerna och arbeta med deras handlingar och innehåll.

Eftersom pedagogiken är utarbetad för 10-12-åringar får arbetet inte bli alltför teoretiskt. Filmerna ska ge glädje och skapa engagemang. De ska motivera och inspirera till arbetet med språkuppgifterna. Därför har vi skapat uppgifter som är specifika för varje film. De är av tre huvudtyper:

- A** Uppgifter kopplade till filmernas innehåll och budskap
- B** Uppgifter som gäller deras talspråk
- C** Uppgifter som gäller skriftspråket

Uppläggningsen och de uppgifter som är kopplade till varje film har skapats av filmpedagogen Eva Westergren.

Uppgifterna kan användas på flera sätt. Läraren kan gå igenom dem med hela klassen samlad, eller nyttja dem till individuellt arbete. Eleverna kan också arbeta med dem i grupper eller parvis. En del uppgifter bör diskuteras med hela klassen samlad, men diskussionerna blir ofta mest givande om de sker i smågrupper innan de tas upp med hela klassen. Men oavsett ifall eleverna arbetar enskilt eller i grupper bör läraren i slutet gå igenom alla svar.

Som avslutning är det viktigt att man gör en sammanfattning av vad man kommit fram till och lärt sig av arbetet med filmerna och språkuppgifterna. Den bör man göra med hela klassen samlad. Kanske kommer ni fram till att det inte är så svårt att förstå våra grannspråk som ni trodde innan ni började projektet. Kanske har vi mer gemensamt än vi trodde.

Innan man börjar arbeta med språkuppgifterna bör man använda en del tid till att tala om språkliga likheter och skillnader, och om vad man ska göra när man påträffar ord som man inte förstår. Svårbegripliga ords betydelser kan man försöka gissa sig till innan man slår upp dem i nätordboken eller frågar läraren.

Som vi redan har nämnt är det lärarna själva som ska bestämma vilka delar av materialet de ska använda sig av, och hur. Men alla bör lägga tid på att lösa språkuppgifterna, för Norden i Bio är i första hand ett språkprojekt.

Lägg märke till att det inte finns några färdiga språkuppgifter till filmen på det egna språket, men att man kan använda sig av den för att få inspiration till arbete med elevernas eget språk.

Dialogerna

Dialogerna i filmerna är utgångspunkt för språkarbetet. De kan laddas ner och skrivas ut från www.nordenibio.org, där de är tillgängliga både som pdf-filer och Word-filer. Eleverna kan arbeta med dem både på datorskärmarna och som utskrifter. Det är en fördel ifall eleverna har tillgång till datorer och Internet, men det är fullt möjligt att arbeta med kompendiet utan elektroniska hjälpmedel.

Läraren kan också använda sig av andra texter än dialogerna för att påvisa likheter och skillnader mellan grannspråken.

Hjälpmedel

Det viktigaste hjälpmedlet är *Skandinavisk ordbok*. Den är en elektronisk ordbok och finns på Internetadressen www.nordskol.org. På Internet kan man också finna större ordböcker för de nordiska språken. En översikt över hjälpmedel och information finns i slutet av kompendiet.

Lille mand

A Filmens handling och innehåll

Lille mand, Danmark 2006

Regi: Esben Tønnesen

Längd: 11 min., 33 sek.

Handling och innehåll:

Mathias, åtta år, får välja uppgift i skolan och väljer att skriva om hur flickor tänker. Han ger sig ut på upptäcktsfärd för att själv skaffa sig erfarenheter ur livet. Hans försök med uppriktiga kommentarer i mötet med det andra könet slutar inte så bra. Mathias lär sig att det är helt andra spelregler som gäller.

Hans nyfikenhet på hur kvinnor egentligen ser ut leder snart in honom på farliga områden. När barnens uppgifter ska redovisas i klassen upptäcker Mathias att han själv varit utsatt för ett liknande experiment från en av de flickor han själv intervjuat. Mathias, som trodde att han hade koll på hur flickor tänker, blir nu mer osäker än någonsin.

Filmen är en humoristisk skildring av tjejers och killars föreställningar om varandra.

Vilka förväntningar har man på varandra, och hur ska man vara?

Vilka spelregler är det som gäller?

När Mathias försöker ta reda på detta och försöker fånga tjejernas uppmärksamhet leder det till många besvikelser, men också till nya erfarenheter och viktiga insikter.

När Mathias försöker ta reda på detta och försöker fånga tjejernas uppmärksamhet leder det till många besvikelser, men också till nya erfarenheter och viktiga insikter.

När Mathias startar sin undersökning har han vissa föreställningar om hur tjejer är och vad de vill höra.

Beskriv vad Mathias tror när han ger sig ut på upptäcktsfärd.

Hur stämmer Mathias tankar med verkligheten?

Vad borde han ha gjort annorlunda i mötet med tjejerna?

Varför är det så lockande för Mathias att ta sig in i badhuset?

Vad fantiserar han om?

Hur reagerar Mathias när han inser att han varit

utsatt för samma experiment?

Filmen leker med föreställningar om hur killar och tjejer ska vara.

Fundera över hur de synliggörs i filmen.

Hur påverkar andra fördomar vårt eget sätt att vara?

Hur kan man våga bryta mönstret för vad som anses normalt?

Blir tjejer och killar uppfostrade på olika sätt?

Hur påverkas barn av föräldrar och andra vuxna i synen på sig själva?

Vad händer om man inte lever upp till föräldrarnas förväntningar?

Vilka fördomar om hur män och kvinnor ska se ut och vara serveras

vi genom reklam i TV och tidningar?

Låt eleverna göra porträtt av en kille och en tjej.

Vilka egenskaper kan man förknippa med respektive kön?

Finns det någon skillnad?

Finns det egenskaper som hos tjejer framstår som positiva, men är negativa hos en kille, och tvärtom?

Dramatisera och låt eleverna regissera varandra i typiskt manliga respektive kvinnliga kroppsuttryck. Arbeta gärna så att tjejerna regisserar killarna i kvinnliga uttryck och killarna tjejerna i manliga. Diskutera hur det känns att byta roller.

B Talspråket

Att systematiskt söka efter talspråksskillnader är förmodligen en krävande uppgift för den här åldersgruppen. Det räcker ifall barnen får en viss känsla för språkmelodin och lär sig några huvudregler för uttalet.

Ett bra tillvägagångssätt är att låta eleverna själva pröva på att tala danska genom att högläsa de danskspråkiga dialogerna i filmen. Fördela de talandes roller bland eleverna. (Här är det en fördel att ha tillgång till flera rum, där några elever kan arbeta ostörda av vad de andra läser upp.)

Man kan också spela upp filmens ljudband utan filmbilderna. Men då måste man ha givit eleverna utskrifter av dialogerna så att de kan följa med det som sägs i utskriftens text. Deras uppgift är nu att markera alla bokstäver som uttalas annorlunda än de gör på elevernas eget språk.

Alternativt kan klassen delas in i två grupper. Den ena gruppen markerar bokstäver som uttalas på samma sätt som i deras eget språk. Den andra gruppen ska markera bokstäver som uttalas annorlunda än på deras eget språk.

De iakttagelser eleverna gjort ska så gås igenom med hela klassen samlad. Målet är att komma fram till en del karakteristiska drag för hur bokstäverna uttalas på svenska. Något som kännetecknar danskan är att:

g, k och **sk** i början av ett ord uttalas utan **j**-ljud: give, kerne, skive (uttalas *sgive*)
d efter **l** och **n** är ofta stumt: kalde, kvinde (uttalas *kvinne*)
g efter **i** och **u** är oftast stumt: pige (uttalas *pie*), uge (uttalas *oe*)
skj och **stj** uttalas med varje ljud för sig självt: skjorte (uttalas *sgjårde*), stjerne (uttalas *sdjærne*)
långt **a** uttalas nästan som **æ**: gade (uttalas *gæde*)
långt **u** uttalas nästan som **o**: uge (uttalas *oe*)

C Skriftspråket

Dela ut utskrifter av dialogen till eleverna och låt dem arbeta i par eller smågrupper.

Ge eleverna ett par minuter att studera dialogtexten. Samtala sedan med klassen om hur man kan se att texten är dansk. Skriv upp de kännetecken klassen kommer fram till på tavlan. Sådana kännetecken kan vara:

æ och **ø** står där svenska har **ä** och **ö**
där danskan har enkel konsonant har svenskan dubbel konsonant
a där svenskan har **å**, eller tvärtom
b, d, g där svenskan har **p, t, k**
ks och **k/kk** där svenskan har **x** och **ck**
u där svenskan har **o**

Ord som skrivs likadant på båda språken

Skriv en lista med ord som skrivs likadant på danska och svenska. Undersök sedan ifall de har samma betydelse, eller om de kan ha flera betydelser.

Ord som skrivs nästan likadant

Många danska ord skrivs nästan likadant på danska som på svenska. Skriv ett lista med sådana ord. Hur skrivs de på svenska? Vilka är skillnaderna?

Svåra ord

Låt eleverna skriva en lista med ord från dialogerna som de inte är säkra på att de förstår. Låt dem försöka ta reda på deras betydelser, men be dem först att gissa. De ska använda en ordbok eller fråga läraren.

Danskan har **b**, **d** och **g** där svenskan har **p**, **t** och **k**
Finn danska ord som har de mjuka konsonanterna **b**, **d** och **g** där svenskan har **p**, **t** och **k**.

Exempel: gab, rig, fod, syg

Danskan har **æ** och **ø** där svenskan har **ä** och **ö**
Finn ord i dialogen som skrivs med **æ** och **ø**, men som på svenska skrivs med **ä** och **ö**.

Exempel: præst, øve

Danskan kan ha **hv** där svenskan har **v**
Finn ord i dialogen som skrivs med **hv**, men som på svenska skrivs med **v**.

Exempel: hvid, hverken, hvalp

Danskan kan ha **v** där svenskan har **g**
Sök danska ord som skrivs med **v** där de svenska motsvarande orden skrivs med **g**.

Exempel: mave, skov

Danskan kan ha **nd** där svenskan har **tten**
Finn ord i dialogen som skrivs med **nd** på danska och **tten** på svenska.

Exempel: vand, bund

Danskan kan ha **y** där svenskan har **ju**
Finn ord där danskan har **y** och svenskan **ju**.

Exempel: syg, luv (sjuk, ljuga)

Danskan har ofta **u** där svenskan har **o**
Försök finna ord i dialogtexten som skrivs med **u** på danska och **o** på svenska.

Exempel: uvilje, kunst, bund

Danskan kan ha **e** där svenskan har **a**
Hitta ord som skrivs med **e** på danska men med **a** på svenska.

Exempel: bade, lampe

Danskan kan ha en konsonant där svenskan har dubbel konsonant
Försök finna några sådana ord i dialogtexten.

Exempel: væg, top, hat, tak (vägg, topp, hatt, tack)

Långa ord

En del svenska ord har kortformer, t.ex. **ge** och **bli**. Danskan använder långa ordformer. Försök finna sådana ord i dialogen och skriv ner dem på både danska och svenska.

Exempel: give, blive

Pröva elevernas översättartalang

Försök att översätta dialogen i filmen till svenska. (Hela dialogen är förmodligen för mycket, så läraren bör välja ut en lämplig del.) Efteråt ska klassen jämföra översättningarna med filmens svenska undertext.

Räkna på danska

De danska talen är annorlunda än de svenska. På danska säger man t.ex. **halvfjers**.

Skriv talen från ett till och med tio med bokstäver och sedan alla tiotalen från 20 till och med 100.

Ordlista

Klassen får skriva en lista med ord från dialogerna. Ordlistan ordnas alfabetiskt och ska innehålla alla ord som behöver översättas till svenska.

100 vanliga ord

Här är en lista med de 100 vanligaste danska orden. Vilka är deras svenska motsvarigheter? Är det många du inte förstår?

bliver	her	mod
bort	hjem	må
da	hun	ned
dag	hvad	nej
de	hvem	noget
dem	hver	nok
den	hvilke	nu
der	hvis	når
deres	hvor	og
det	igen	også
dig	ikke	om
dog	ind	op
et	jeg	os
far	jer	over
fik	jeres	på
fin	jo	sagde
for	kan	se
forbi	kom	selv
fordi	kommer	sidste
fra	kun	sig
fri	kunne	siger
få	lang	sin
gik	lidt	sine
glad	lige	skal
godt	lille	skulle
ham	løb	små
hans	man	som
har	mange	stor
havde	med	store
have	meget	så
hele	men	tid
heller	mere	til
hen	mig	
hende	min	

Källa: <http://www.blogbokstaver.dk>

Sirkka

A Filmens handling och innehåll

Sirkka, Finland 2001

Regi: P. V. Lehtinen

Längd: 12 min., 15 sek.

Tolvårige Ville får ett kyssbrev från Sirkka, den sötaste flickan i klassen och också den längsta. Hon är nästan lika lång som Ville. Hon skriver att hon vill träffa Ville vid den övergivna simbassängen i skogen och ge honom en kyss. Villes stora intresse är att samla fjärilar och gräshoppor, som han sedan släpper ut igen. När han får brevet vet han inte om han vågar gå till bassängen, och undrar också hur det hela ska gå till. Vad förväntar sig Sirkka av honom? Men Sirkka är både företagsam och modig, och Ville kan bara tacksamt ta emot och överväldigas av den kyss hon vill ge honom.

Filmen handlar om hur man upplever och hanterar de starka känslor som en förälskelse och den första kyssen innebär. I filmen finns många poetiska och känslosamma scener där Villes och Sirkkas närmanden skildras utan ord. Filmen bygger på regissörens eget minne av barndomens första förälskelse. Flickor på hans skola brukade göra färgglada ”kyssbrev” med kärleksdikter i, och ge dem till de pojkar de ville kyssa.

För Ville känns vägen till Sirkka lång och han har mycket att tänka på längs vägen.

Vilka stämningar och känslor förmedlar filmen på Villes väg till mötet?
Vad känner Ville inför mötet? Är Ville säker på vad Sirkka vill?
Är han orolig för att det inte ska bli någon kyss?

Ville är förtjust i Sirkka, men vågar inte visa det. Sirkka däremot är modig och vågar ta initiativet. När hon kysser honom blundar Ville.

Varför vill Sirkka att han ska se på henne?
Vad känner Sirkka och Ville efteråt?
Låtsas att du är Ville respektive Sirkka, och skriv i Villes och Sirkkas dagböcker om vad de upplevt.

Filen skildrar ett minne från förr. Diskutera kring olika sätt som man idag frågar chans. Hur går det till? Hur känns det om man inte vågar, och vad händer om man får nej?

Improviserera fram en scen där en tjej vill fråga chans på en kille och får hjälp av sina kompisar.
Tänk ut hur det hela skulle kunna gå till, vad som sägs och hur själva budskapet överlämnas.
Sker det genom ombud, via telefon eller med lappar?
Hur får tjejen svar?
Gör om samma scen, men nu med en kille i huvudrollen.
Finns det skillnader i tjejers och killars sätt att agera?
Jämför med filmen och säg vad som är likt och vad som är olikt.
Kunde man känna igen sig i filmen?

Språkuppgifter

Filmen och dialogen ska ge ett smakprov på finska språket. Vi kan inte förstå finska, för finskan tillhör en helt annan språkfamilj. Men det är givande att lyssna till melodin i språket och på hur orden uttalas. Filmen kan användas som utgångspunkt till ett samtal om finska språket, och om hur och varför finskan skiljer sig från de andra nordiska språken.

Finskan tillhör den finsk-ugriska språkfamiljen, som härstammar från områdena kring Uralbergen. Det är därför som finskan skiljer sig så mycket från de andra nordiska språken. Men det finns ändå finska ord som används i de nordiska språken, t.ex. *sauna* och *sisu*.

Uttalet

De finska ordens uttal är inte svårt, för reglerna är få och fasta. Huvudregeln är att finska ord uttalas som de är skrivna. När man uttalar finska ord ska man antingen överdriva eller hålla igen lite.

Dela ut utskrifter av dialogen och låt eleverna försöka läsa några av replikerna högt. Alternativt kan de försöka läsa en del av meningarna på språkbladet dessförinnan.

Danstävlingen

A Filmens handling och innehåll

Danstävlingen, Island 2004

Regi: Egill Eðvarðsson

Längd: 15 min., 35 sek.

Förr var Lisa och Magga bästa kompisar, men efter att de deltagit i samma danstävling för nästan ett år sedan, där Magga fuskade och vann, har de inte umgåtts. I stället har de blivit bittra konkurrenter. Men nu är det dags för en ny tävling, som Lisa definitivt har bestämt sig för att vinna. Fast Lisa får problem med dansen eftersom Magga övertagit den partner som Lisa tänkt dansa tillsammans med. Men av en slump hittar Lisa en ny partner och hinner nätt och jämt träna in sitt nya dansprogram före tävlingen. Det nya dansparet slår juryn med häpnad, och Lisa och hennes partner vinner, men en som inte är lika glad är Magga. Nu blir Lisa inte lika säker på att det viktigaste var att vinna som förut. Kanske är vänskapen med Magga ännu viktigare.

Filmen handlar om viktiga teman som vänskap, avundsjuka och svek. Både Lisa och Magga har starka känslor för varandra, men blir ändå osams. Lisa kan inte förstå att Magga fuskade på tävlingen. Dessutom kan hon inte låta bli att vara avundsjuk på att Magga vann.

Beskriv vilka känslor Lisa har för Magga.

Hur kommer de till uttryck i filmen?

På vilket sätt tänker Lisa hantera konflikten med Magga?

Vad tänker Magga om Lisa?

Hur kan man förklara Maggas handlingar?

Måla eller skissa några scener ur filmen där Lisas och Maggas känslor för varandra märks tydligt. Sätt upp scenerna kronologiskt och diskutera:

Vem är dum mot vem, och varför?

Hur försvarar sig den som blir illa bemött?

Vem är det synd om, och varför?

Är det rätt att vilja hämnas?

Vilka är de olika val som både Lisa och Magga ställs inför i filmen?

Diskutera hur några av scenerna i filmen skulle kunna förändras.

Hade Lisa eller Magga kunnat agera annorlunda än de gjorde, och vad hade hänt då?

Spela gärna själva upp de scener ni har tagit fram och pröva olika lösningar.

Vad är det som gör att Lisa och Magga blir sams igen?

Vad är vänskap för dig?

Värderingsövning kring vänskap:

tycker att vänskap och kompisar är väldigt viktigt?

blir osams med vännerna då och då?

ibland inte förstår varför kompisar gör som de gör?

tycker att bästisar är dumma ibland?

behöver hjälp med att lösa konflikter med kompisar då och då?

medlar mellan kompisar och försöker få dem sams igen?
är rädd för bråk och går helst undan?

Fundera också på, och diskutera hur tjejer och killar fungerar tillsammans med kompisar av samma kön.

Skiljer sig killar och tjejer när det gäller kompisrelationer?
Finns det ett gemensamt mönster för både tjejer och killar,
eller hanterar de konflikter olika?
Hade två killar agerat på samma sätt som Lisa och Magga?

Språkuppgifter

Isländska är Nordens latin. Isländska och färöiska är mycket lika det språk som talades i hela Norden på vikingatiden och fram till 1300-talet. Vi kan fortfarande förstå många av orden i isländska och färöiska texter, men de uttalas helt annorlunda än på vikingatiden, och grammatiken är mycket komplicerad.

Islänningarna ägnar sig mycket åt att skapa isländska ord för många saker som de andra nordiska språken använder engelska uttryck för. Några exempel:

kontor = skrifstofa (skrivstuga)
teater = leikhús (spelhus)
pass = vegabréf (vägbrev)
barometer = loftvog (luftvikt)
bli opererad = vera skorinn upp (bli uppskuren)

Uttal

Det är inte lätt att lära sig uttala isländska ord. Här följer några huvudregler:

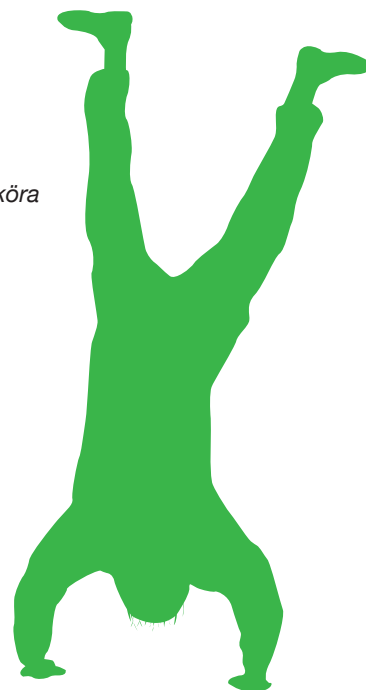
é uttalas **je**: isl. ég uttalas jeg
ll uttalas **dl**: stall uttalas stadl
hv uttalas **kv**: hvítá uttalas kvit-ao
k före vokal uttalas **k**; isländskan har inte sådant tje-ljud som i svenska *köra*

I isländskan ligger betoningen alltid på första stavelsen. Här följer några exempel på isländskt uttal:

Keflavík	uttalas keblavík
Reykjavík	uttalas reikjavík
Höfn	uttalas höbn
Þingvellir	uttalas thingvedlir
Gullfoss	uttalas gudlfoss

Dela ut utskrift av filmdialogerna och låt eleverna arbeta parvis med dem. Filmens ljudband (eller en del av det) spelas upp och eleverna ska följa med i sina dialogutskrift.

Finns ord i texten som ni känner igen från ert eget språk?
Hittar ni bokstäver som ni inte känner igen från ert eget språk?
Hur tror ni att de ska uttalas?

Houdinis hund

A Filmens handling och innehåll

Houdinis hund, Norge 2003

Regi: Sara Johnsen

Längd: 12 min., 46 sek.

Klara och Fredrik är kusiner och tillbringar sommarlovet tillsammans. De leker på stranden och hittar på bus och stjälar ett köttben från en farlig hund. Fredrik vill imponera på sin kusin genom att låtsas att han är utbrytarkungen Houdini. Klara vill att Fredrik ska vara hennes slav. De kompromissar och hittar på leken "Houdinislaven", som handlar om att slaven måste göra farliga saker. Fredrik ber Klara att binda ihop hans händer och gräva ner honom i sanden, men när Klara går sin väg är Fredrik inte lika modig längre. I själva verket undrar han om han någonsin kommer att lyckas att ta sig loss. Men när Klara kommer tillbaka är Fredrik borta. Är det magi eller har något farligt hänt? Vart har Fredrik tagit vägen?

Filmen handlar om vänskap och om en lek som börjar med en gemensam överenskommelse, men slutar i svek och förtvivlan. Filmen ställer frågor kring vänskapens gränser.

Vad kan man som vänner utsätta varandra för?

Vad händer när man sviker ett förtroende?

Filmen om Fredrik och Klara, som börjar som ett soligt sommaräventyr, antar snart en mörkare ton. Fredrik och Klara tävlar om vem som ska bestämma, och utsätter varandra för provningar. Men hur länge kan det fortsätta? När övergår leken i något annat?

Beskriv vad som händer i följande scener:

Vem bestämmer reglerna för leken när Fredrik och Klara bestämmer sig för att leka "Houdinislav"?

Varför går Klara sin väg när hon gör det?

Berätta om Fredriks tankar och känslor när han inte kommer loss och är ensam kvar.

På vilka sätt skildrar filmen Fredriks känslor?

Hur förändras stämningen i filmen?

Hur skildrar filmen Klaras rädsla när hon kommer tillbaka?

Vad känner Klara när Fredrik är försvunnen?

Ibland talar Fredrik och Klara direkt till oss som ser filmen.

Vilka tankar kring det som händer i filmen får vi ta del av här?

Hjälper de oss att uppfatta det som händer i filmen på ett annat sätt?

Varför är det så viktigt för Klara och Fredrik att utmana och imponera på varandra?

Vad känner de egentligen för varandra?

Vilka känslor är det som kommer fram i den sista scenen i filmen?

Försök att uttrycka deras känslor i ord. Vad är det egentligen de säger till varandra?

Diskutera vilka egenskaper en riktig vän ska ha? Hur känns det när någon sviker ett förtroende?

B Talspråket

Att systematiskt söka efter skillnader mellan filmens språk och det egna talspråket är förmodligen lite för krävande för den här åldersgruppen elever. Målet är att de ska få en viss känsla för melodin i språket och förstå några av huvudreglerna för ordens uttal.

Ett bra tillvägagångssätt är att låta eleverna pröva på att uttala norska ord genom att högläsa filmdialogerna på originalspråket. Dela ut rollerna eleverna emellan. (Det är en fördel att ha tillgång till flera rum, så att eleverna kan arbeta utan att störa varandra.)

Man kan också arbeta mer systematiskt. Då börjar man med att spela upp filmens ljudband utan bilder.

Dela ut dialogutskrift till eleverna och säg åt dem att följa med i texten när ljudbandet spelas upp. Ge dem till uppgift att markera alla bokstäver som uttalas annorlunda än de gör i deras eget språk.

Alternativt kan klassen delas upp på två grupper. Den ena gruppen markerar bokstäver som uttalas på samma sätt som i det egna språket. Den andra gruppen markerar bokstäver som uttalas annorlunda i det egna språket.

Sedan går hela klassen tillsammans igenom de iakttagelser som gjorts och finner karaktäristiska skillnader och eventuella likheter i uttalet språken emellan.

Några kännetecknande drag för norskan är:

- d** efter **l** och **n** är ofta stumt: eld, land, sende. Detsamma gäller **r** när en föregående vokal är lång: ord, fjord, gård.
- g** före **i**, **y**, **ei** och **øi** uttalas oftast **j**: gi, gyllen, geit
- gj** uttalas **j**: gjorde, gjest, Gjøvik
- k** före **i**, **y**, **ei** och **øy** uttalas som tj-ljudet i tjära: kirke, kyst, keisam, køyre
- sk** före **i**, **y**, **ei** och **øy** uttalas som sche-ljud: ski, skynde, skeiv, skøyter
- sj** och **skj** uttalas som sche-ljud: sjø, sjåfør, skjenke, skjold

C Skriftspråket

Dela ut dialogutskrift och låt eleverna arbeta i par eller i smågrupper.

Låt eleverna studera utskrifterna i några minuter. Tala sedan med dem om hur man kan se att texten är norsk. De kännetecken som eleverna har lagt märke till skriver du upp på tavlan. Sådana kännetecken kan vara:

- æ/e** och **ø** där svenskan har **å**, eller tvärtom
- a** där svenskan har **å**, eller tvärtom
- ks** och **kk** där svenskan har **x** eller **ck**
- u** där svenskan har **o**
- ei** där svenskan har **ej**

Ord som skrivs likadant på båda språken

Skriv en lista med ord som stavas likadant på norska och svenska. Ta därefter reda på om de betyder samma saker, eller om de har flera betydelser.

Ord som skrivs nästan likadant

Många norska ord skrivs nästan likadant som motsvarande svenska. Skriv en lista med sådana ord. Hur skrivs de på svenska? Vilka är skillnaderna?

Svåra ord

Skriv ner ord från dialogerna som du inte är helt säker på att du vet vad de betyder. Försök ta reda på deras innebörder, men gissa innan du slår upp betydelserna i en ordbok eller frågar läraren.

norskans **æ/e** och **ø** skrivs **å** och **ö** på svenska
Finn ord i dialogen som skrivs med **æ/e** och **ø** där motsvarande ord på svenska skrivs med **å** och **ö**.

Exempel: prest, høst

norskans **u** skrivs ofta med **o** på svenska
Några ord som skrivs med **o** på svenska skrivs med **u** på norska. Kan du hitta några sådana ord i texten? Kan du också finna ord som skrivs med **u** på både norska och svenska?

Exempel: uvilje, kunst, hund

ei i ord där svenskan använder **ej** eller **äg**
En del norska ord har **ei** där motsvarande svenska ord har **ej**. Kan du finna några sådana ord?

Exempel: hei, nei, vei

kk i norskan blir **ck** i svenskan
Finn ord i dialogerna med **kk** där vi på svenska skriver **ck**.

Exempel: takk

e i norska ord kan skrivas med **a** på svenska
Sök ord som slutar med **e** på norska och med **a** på svenska.

Exempel: bade, lampe

Alternativt kan läraren låta eleverna söka efter typiska norska skrivsätt i andra norska texter.

Pröva elevernas översättartalanger

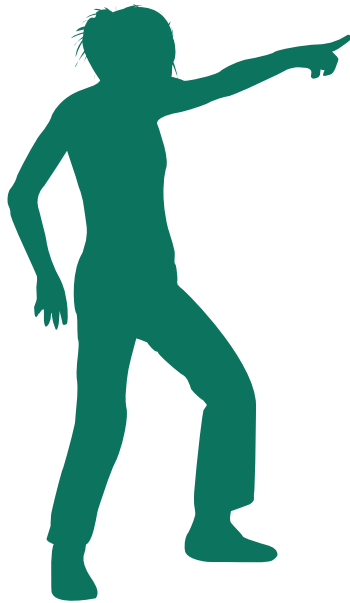
Försök översätta den norska filmens dialog till svenska. (Att översätta hela dialogen är troligen för svårt, så läraren bör välja ut delar av den.) Jämför sedan elevernas översättningar med filmens svenska undertext.

Ordlista

Klassen ska gemensamt skriva en lista med ord från dialogerna. Den ska ordnas alfabetiskt och innehålla alla ord i texten som behöver översättas till svenska.

100 vanliga ord

Här är en lista med de 100 vanligaste norska orden. Vilka är deras svenska motsvarigheter? Är det många av dem du inte förstår?

og	i	det
på	som	er
en	til	å
han	av	for
med	at	var
de	ikke	den
har	jeg	om
et	men	så
seg	hun	hadde
fra	vi	du
kan	da	ble
ut	skal	vil
ham	etter	over
ved	også	bare
eller	sa	nå
dette	noe	være
meg	mot	opp
der	når	inn
dem	kunne	andre
blir	alle	noen
sin	ha	år
henne	må	selv
sier	få	kom
denne	enn	to
hans	bli	ville
før	vært	skulle
går	her	slik
gikk	mer	hva
igjen	fikk	man
alt	mange	dash
ingen	får	oss
hvor	under	siden
hele	dag	gang

sammen

Källa: www.korrekturavdelingen.no

Föräldramötet

A. Filmens handling och innehåll

Föräldramötet, Sverige 2003

Regi: Björn Carlström och Stefan Thunberg

Längd: 26 min. 9 sek.

Niklas sitter med sin pappa i bilen. Han har fått stryk av klasskompisen Pelle i skolan och har ett stort blåmärke i ansiktet. Nu är Niklas och hans pappa på väg hem till Pelles pappa för att prata. Medan Niklas pappa går in i Pelles hus sitter Niklas oroligt kvar i bilen och väntar. Niklas och Pelles pappor har olika idéer om hur man ska lösa konflikter. Medan Niklas pappa anser att "man måste kunna tala med varandra" har Pelles pappa en mer aggressiv framtoning. Han säger att "livet är en fight" och att man har rätt att ge igen om man blir behandlad som en nolla. När Pelle berättar att anledningen till att han slagit till Niklas är att Niklas har trakasserat honom på lektionen får Pelle en belöning av pappan. De bägge fädernas samtal om rätt eller fel i förhållande till vad som utspelat sig mellan Niklas och Pelle urartar och slutar i ett våldsamt slagsmål.

Under tiden går Pelle ut till Niklas och anklagar honom för att vara feg eftersom han skvallrat. Pelle är till en början mycket aggressiv mot Niklas, men efter ett långt samtal inser Niklas att han provocerat Pelle med sin överlägsenhet. Han ber Pelle om ursäkt. Så börjar de leka med bilen som rullar iväg och krockar så att Pelle får en lindrig hjärnskakning. Med gemensamma ansträngningar lyckas de också få slut på bråket mellan sina pappor.

Filmen handlar om relationer mellan föräldrar och barn, om uppfostran och om hur man löser konflikter. Filmen har två parallella spelplatser där vi får följa två processer och se både hur en lyckad och en mindre lyckad lösning på en konflikt kan se ut.

Redan när Niklas pappa kliver in i Pelles hus finns det en hotfull känsla under ytan. Vi delar samma oro som Niklas, som sitter kvar i bilen. Vad ska egentligen hända?

Försök att komma ihåg hur rummen i Pelles hus ser ut.

Vad är det som bidrar till att stämningen känns så hotfull?

Beskriv i bilder eller ord några starka scener från huset.

Hur är papporna mot varandra, och hur förändras deras beteenden under filmens gång?

Gör ett porträtt av varje pappa och berätta om deras olika karaktärer.

Vilka egenskaper har de?

Vem är stark och vem är svag?

På vilket sätt hotar de varandra?

När Pelle dyker upp utanför bilen blir vi lika rädda som Niklas, som sitter fast i sitt säkerhetsbälte och inte kan komma loss. Det känns som om Niklas är helt utlämnad till Pelles godtycke, och att Pelle kan göra vad han vill med Niklas.

Beskriv stämningen i bilen när Pelle dyker upp.

Vad tror ni ska hända?

Vilka fördomar har vi om hurdan Pelle egentligen är?

Vem är boven i dramat?

Vilka egenskaper har Niklas respektive Pelle

Vem är stark och vem är svag i deras relation?

På vilka sätt påminner de om sina pappor och på vilka sätt är de annorlunda?

Diskutera hur vi upplever deras bråk:
Vem har rätt och vem har fel?
Vem är mobbare och vem är mobbad?
Vad får Niklas att inse att han provocerar Pelle?
Hur blir Pelle av med sin ilska?
Vad är det som gör att Niklas och Pelle till slut kan mötas?

Filmen skildrar två parallella sätt att lösa konflikter.
Hur skiljer sig pappornas och sönernas sätt åt?
Vilka är egentligen orsakerna till den bakomliggande konflikten?
Vad är skillnaden mellan mobbning och vanligt bråk?

Man brukar skilja mellan fysisk mobbning och psykisk mobbning med t.ex. utfrysning. Fysisk mobbning innebär sparkar och slag eller knuffar, psykisk mobbning innebär glåpord, hot, kränkande kommentarer och att man behandlar någon som om han inte fanns.

Vilka exempel på mobbning kan vi möta i filmen?
Hur har Niklas respektive Pelles situation i hemmet påverkat hur de beter sig mot varandra? Vad är det som gör att Pelle och Niklas lyckas bli vänner medan papporna misslyckas?
Diskutera olika sätt att lösa konflikter. Vad är bra och vad är dåligt i de olika förhållningssätt som vi får möta i filmen?

Språken i Norden*

Nordiska språk

Av Birgitta Lindgren,
språkvårdare och nordisk sekreterare vid Språkrådet (f.d. Svenska språknämnden)

Historik och släktskap

Historiskt sett har de skandinaviska språken (danska, norska och svenska) uppstått ur ett och samma språk, urnordiskan. Omkring år 800 brukar man räkna med att de skilda språken började utvecklas.

I Norden talas två andra språk som är nära besläktade med de skandinaviska språken: isländska och färöiska. De har en gång uppstått ur västnorska dialekter. De skandinaviska språken samt isländska och färöiska utgör språkgruppen nordgermanska språk. (Ofta benämns de med den mindre lyckade beteckningen nordiska språk.)

Men det finns också andra språk. Finska, som tillsammans med svenska är nationalspråk i Finland och som dessutom är officiellt minoritetsspråk i Sverige. Samiska finns i olika varianter i Norge, Sverige och Finland. Så finns det två språk som uppstått som varianter av finska: meänkieli, som talas i Tornedalen, och kvänska, som talas i Norge. Finska med varianterna meänkieli och kvänska är besläktade med samiska, men inte med de nordgermanska språken. På Grönland, som också tillhör Norden genom att det är en del av det danska riket, talas grönländska, som är helt obesläktat med de övriga språken i Norden.

Utöver dessa språk finns på flera håll i Norden sedan gammalt romani och jiddisch. Sedan finns cirka 200 andra språk som kommit in med invandringen.

Den nordiska språkförståelsen

De skandinaviska språken (danska, norska och svenska) är så lika varandra att man gott kunde bedöma dem som dialekter av samma språk. Men eftersom de har varsitt skriftspråk och dessutom är huvudspråk i varsitt land så beskrivs de som skilda språk. Även om det finns skillnader som ställer till med förståelseproblem är likheterna så stora att det finns en spontan ömsesidig förståelse och en tradition för att personer som kan något av dessa språk umgås med varandra utan att någon behöver byta om till ett annat språk, var och en kan tala sitt språk. Detta är inte helt unikt i världen, men inte heller helt vanligt.

Eftersom Färöarna och Grönland är en del av det danska riket, lär man sig där danska som första främmande språk. Så har det varit även på Island, som tidigare var en del av det danska riket. Nu är engelska första främmande språk där. Danska (alternativt norska eller svenska) finns dock kvar som obligatoriskt skolämne.

Finland var tidigare del av det svenska riket, och ca 6 procent av befolkningen där har i dag svenska som modersmål. Svenskan är officiellt jämställd med finskan som nationalspråk. Därtill är svenska obligatoriskt skolämne för elever med finska som modersmål.

De som har samiska som modersmål är tvåspråkiga, och kan vanligen även norska eller svenska.

Genom att även de som inte har ett skandinaviskt språk som modersmål ändå i mer eller mindre hög grad behärskar något skandinaviskt språk, omfattar den nordiska språkförståelsen i princip hela Norden.

---

* Det finns en särskild artikel om finlandssvenska: "Finlandssvenskarna och svenskan i Finland" av Saara Haapamäki, Åbo Akademi. Den kan laddas ner från www.nordenibio.org.

danska/norska	svenska	Kommentar
bevæge/bevege	1. flytta 2. beveka	
Bolig	bostad	
By	stad	sv. by = da., no. Landsby
Dyrke	1. odla 2. dyrka	
Evne	förmåga	sv. ämne = da. emne
fælles/felles	gemensam	
Forlange	kräva	sv. förlånga = da. forlænge, no. forlenge
Formål	syfte	sv. föremål = da. genstand. no. gjenstand
forskellig/ forskjellig	olik	
Heldig	tursam, lyckosam	
Høst	skörd	sv. höst = da., no. efterår
karaktær/karakter	1. karaktär 2. betyg	
Kjole	klänning	sv. kjol = da. nederdel, no. skjørt
Kun	bara	
Kunstig	konstgjord, tillgjord	sv. konstig = da., no. underlig
Mangle	sakna	sv. mangla = da. rulle tøj; lægge pres på, no. rulle tøj; legge press på
Nabo	granne	
pæn/pen	söt, vacker	
pleje/pleie	1. bruka 2. vårda	
Rolig	lugn	sv. rolig = da., no. morsom
sæbe/såpa	1. tvål 2. såpa	
Semester	termin	sv. semester = da., no. ferie
Skuffelse	göra besviken	
spøg/spøk	skämt	sv. spøke = da. spøgelse, no. spøkelse
travlt/travelt	mycket att göra, bråttom	
True	hota	sv. truga = da., no. nøde
uge/uke	vecka	
Værelse	rum	sv. varelse = da. væsen, no. vesen
vindue/vindu	fönster	

Likheter och olikheter i de skandinaviska språken

Att skilja på danska och norska i skrift

Eftersom bokstäverna *æ* och *ø* används både i danska och norska, kan det vara svårt för en svensk att se skillnad på danska och norska i skrift. Här följer några enkla tips:

Om det finns många *æ* i texten, är den sannolikt dansk. Säkra tecken på norska är *ei* (som i *vei* = väg), *au* (som i *sau* 'får'), *øy* (som i *øyre* = öga). Sedan har norskan (som svenskan) nästan alltid *p*, *t*, *k* i ord där danskan har *b*, *d*, *g*. Jämför *gap*, *fat*, *rik* (i norska och svenska) och *gab*, *fod*, *rig* (i danska). Om du hittar orden *eg* (= jag), *ikkje* (= inte) och *etter* (= efter), så är det en norsk text. Om du hittar orden *I* ('ni'), *jeres* ('er') är det en dansk text.

Danskt uttal

Det som kan vara svårt eller låta avvikande för en svensk i det danska uttalet är stark reducering av vissa ljud, ett annorlunda uttal av vissa vokaler och den s.k. stöten.

Reducering. I svenska öron låter det som om danskar drar ihop eller till och med sväljer en del av orden. I det vanliga ordet *lige* ('lika; rakt; just') hör vi inget *g*. Det gör vi inte heller i *lægerne* (= läkarna). Det låter för oss likadant som *lærerne* (= lärarna), eftersom vi inte kan höra r-ljuden i det ordet. Orden *lære* (= lära) och *lærer* (= lärare) sammanfaller också i uttalet. Sammanhanget brukar dock klargöra detta. Ibland är vissa bokstäver faktiskt stumma. Precis som i svenskan hörs inte *h* i *hjul*, och inte heller i fall som *hvem* (= vem). I ord som *land* och *ild* (= eld) uttalas inte *d*.

Annorlunda uttal. I danskan uttalas *d* ibland som *th* i eng. *the*. t.ex. i *bad* och *lede*. A-ljudet kan variera. Ibland låter det som /ä/ eller t.o.m. /e/ i våra öron: *male* (= mala; måla) kan låta som *mæle* (= 'måla, säga'). I slutet av ord eller i ändelser låter *e* som /ö/ eller /å/: *lige*, *lærer*. Ibland kan *i* låta som /e/: *frisk* kan låta som *fresk*. Att *mig* och *dig* uttalas som /maj/ och /daj/ är inte så långt ifrån svenska *mej* och *dej*, men tänk på att *jeg* (jag) uttalas på motsvarande sätt – /jaj/.

Stöt. I vissa ord görs ett stopp. Det kallas stöt. Det ställer egentligen inte till med några förståelseproblem.

Danska räkneord

De danska räkneorden kan vara knepiga. Att *tyve* är 20, *tredve* är 30 och *fyrre* är 40 är inte så svårt att lista ut. Sedan blir det mer avvikande: 50 heter *halvtreds*, 60 *tres*, 70 *halvfjerds*, 80 *firs* och 90 *halvfems*. (Det kan också heta *femti*, *seksti*, *syvti*, *otti*, *nititi*.) Entalen kommer före tiotalen: 21 utläses *en og tyve*.

Norska

I allmänhet är det ganska lätt för en svensk att förstå norskt tal. Men det kan låta väldigt olika, eftersom det är vanligt att normmän gärna använder sin dialekt i alla sammanhang. Så här olikt kan det låta: "Hvorfor kom dere ikke?" och "Kvifor kjem dokker ikkje?" ('Varför kom ni inte?').

En annan orsak till att det finns variationer i norskan även i skrift är att det finns två skriftformer: bokmål och nynorsk. Bokmål liknar mycket danska, eftersom det från början bygger på danskt skriftspråk. Det beror på att Norge länge var en del av det danska riket (1536–1814), och danska användes som skriftspråk ändå in på 1850-talet. Därefter började man "förnorska" skriften. Samtidigt ville andra ha ett skriftspråk som utgick från norska dialekter och så konstruerades nynorsk. I vissa avseenden liknar nynorsk svenska. Det heter t.ex. *djup*, *sjuk* när det på bokmål heter *dyp* och *syk*.

En översikt över skillnader danska, norska och svenska

Följande tabell är hämtad från *Skandinavisk ordbok*.

	danska	norska	svenska
teckentyper	æ, ø	æ, ø	ä, ö
bokstavsordning	ks	ks	x
ändelsevokaler	æ, ø, å	æ, ø, å	å, ä, ö
lång och kort form	bade, lampen	bade/bada, lampen/ lampa	bada, lampan
slutkonsonant	have, give	ha/have, gi/gjeve	ha, ge/giva
nekande partikel	væg, top, hat	vegg, topp, hatt	vägg, topp, hatt
konsonanter	u-: uvilje	u-: uvilje	o-: ovilja
	b, d, g: gab, rig, fod	p, t, k: gap, rik, fot	p, t, k: gap, rik, fot
	k/kk: tak, takke	kk: takk, takke	ck: tack, tacke
	hv: hvid, hverken	hv/kv/v: hvit/kvit, verken	v: vit, varken
	v: mave, skov	v/g: mage/mave, skog	g: mage, skog
	vn: havn	vn/mn: havn/hamn	mn: hamn
	nd: kande	nn: kanne	nn: kanna
vokaler	ld: fald	ll: fall	ll: fall
	a: sang	a/o: sang/song	å: sång
	å: hånd	a/å: hand/hånd	a: hand
	e: hest	e: hest	ä: häst
	æ: præst	e: prest	ä: präst
	e/æ: mel, mælk	e/jø: mel/mjøl, melk/ mælk	jö: mjöl, mjölk
	u: kunst, bund	u/o: kunst, bunn/ botn	o: konst, botten
	y: byde, syg	y/ju: by(de), syk/sjuk	ju: bjuda, sjuk
	e: ben, sten	ei/e: ben/bein, stein	e: ben, sten
	ej: vej	ei/eg: vei/veg	äg: väg
	ø: høst	ø/au: høst/haust	ö höst
	øj: øje	øy/au: øye/auge	ög: öga
	ø: høst	ø/au: høst/haust	ö höst
	øj: øje	øy/au: øye/auge	ög: öga

Ordförrådet i danska och norska

Den större delen av ordförrådet är så likartad i de skandinaviska språken att uppemot 75% av orden i en dansk eller norsk text är omedelbart begriplig när man väl har insett de systematiska skillnaderna. Men bland de ord som avviker finns många mycket vanliga ord. Det kan vara ord som är unika eller ord som vi har motsvarigheter till men som inte betyder samma sak. Den typen kallas lömska ord eller falska vänner. Här följer ett litet urval ord som kan vara bra att känna till. I *Skandinavisk ordbok* kan du slå upp flera ord. Den finns som vanlig bok och som nätorbok <<http://www.nordskol.org/ordbog/>>.

Några danska ord

danska	svenska	kommentar
Dreng	Pojke	
Have	trädgård	
hyggelig	Mysig	sv. <i>hyggelig</i> = da. <i>flink</i>
Lide	1. tycka om 2. lida	
Pige	Flicka	sv. <i>piga</i> = da. <i>tjenestepige</i>

Några norska ord

norska	svenska	kommentar
anledning	tillfälle	sv. <i>anledning</i> = no. <i>grunn</i>
gutt		
kino		
koselig	Mysig	
rar	underlig	sv. <i>rar</i> = no. <i>søt</i>

Några ord som finns i både danska och norska

danska/norska	svenska	kommentar
by	Stad	sv. <i>by</i> = da., no. <i>landsby</i>
fælles/felles	gemensam	
forskellig/forskjellig	Olik	
heldig	tursam, lyckosam	
kun	Bara	
pleje/pleie	1. bruka 2. vårda	
rolig	Lugn	sv. <i>rolig</i> = da., no. <i>morsom</i>
semester	termin	sv. <i>semester</i> = da., no. <i>ferie</i>
uge/uke	Vecka	
vindue/vindu	fönster	

Vad står det i läroplanerna?

Arbetet med nordiska språk behandlas i både Danmarks, Norges och Sveriges läroplaner, men i de olika ländernas läroplaner ställs olika krav på undervisningen. Lis Madsen har redogjort för detta i rapporten *Udredning angående sprogforståelsen i Norden og den nationale opfølgning - aug. 2005*. Rapporten kan laddas ner från www.nordenibio.org.

Nedan följer relevanta utdrag från de danska, norska och svenska läroplanerna.

Danmark

Danmark har de tydligast formulerade målen för undervisningen i nordiska språk och nordisk kultur. I *Fælles Mål i skolens hverdag* står det bl.a. om undervisningen i danska:

Undervisningen skal give eleverne adgang til det nordiske sprog- og kulturfællesskab.

I *Undervisningsvejledning for faget dansk* förekommer en utförlig redogörelse för *Det nordiske perspektiv*. Vägledningen innehåller konkreta råd beträffande arbetet med grannspråken. Här står bland annat:

Det betragtes som ganske enestående, at de fleste mennesker i de skandinaviske lande kan kommunikere indbyrdes ved hjælp af deres modersmål. Sproglige ligheder og et folkeligt, demokratisk sindelag lægges som regel til grund for, at de nordiske lande stadig står hinanden nær trods de enkelte landes stadig bredere internationale politiske og samarbejds-mæssige orinering på bekostning af den snævert nordiske.

Det er af største betydning, at den nordiske dimension i skolen bliver integreret i arbejdet med dansk, hvor det er naturligt, samt i de tværfaglige og tematiske sammenhænge, hvor nordisk samarbejde og bevidsthed har markeret sig mest synligt i verdenssamfundet, nemlig i forbindelse med demokrati, velfærd, miljø og menneskerettigheder.

Elevernes færdighed i at forstå talt og skrevet svensk og norsk udvikles hovedsagligt gennem en tilvænnning ved jævnlige møder med disse sprog igennem hele skoleforløbet.

Norge

Den nya norska läroplanen från 2006, *Kunnskapsløftet*, är mindre detaljerad än tidigare läroplaner. Den innehåller därför inte så mycket om Norden och nordiska språk och nordisk kultur. I den norska läroplanen står det emellertid under kompetensmålet *Språk og kultur* att målet för undervisningen är att eleverna efter den fjärde årskursen ska kunna:

forstå noe svensk og dansk tale.

Efter den sjunde årskursen ska eleverna kunna *lese og gjengi innholdet i enkle litterære tekster på svensk og dansk*.

I *Prinsipper for opplæringen i Kunnskapsløftet* står det under rubriken *Sosial og kulturell kompetanse*:

Opplæringen skal fremme kulturforståelse og bidra til utvikling av både selvinnsikt og identitet, respekt og toleranse. Elevene skal møte kunst og kulturformer som uttrykker både menneskers individualitet og fellesskap, og som stimulerer deres kreativitet og nyskapende evner. De skal også få mulighet

*til å bruke sine skapende evner gjennom ulike aktiviteter og uttrykksformer.
Dette kan gi grunnlag for refleksjon, følelser og spontanitet.*

Sverige

I den svenska *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94* har det formulerats mål beträffande språk- och kulturarv. Här följer några utdrag:

Skolans uppdrag

Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv - värden, traditioner, språk, kunskaper - från en generation till nästa.

Mål att sträva mot

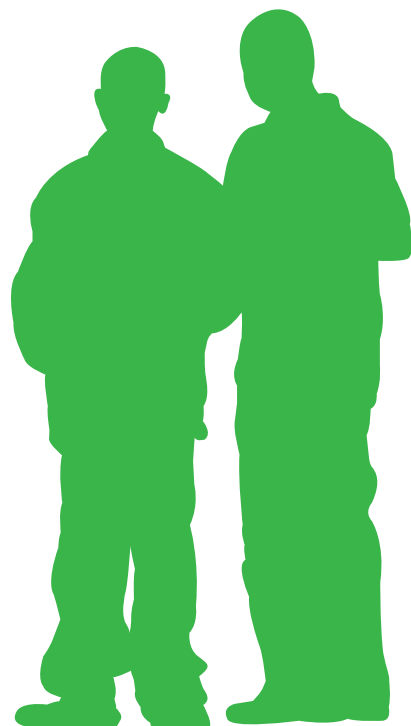
Kursplanen för svenska i grundskolan säger bland annat att:

Skolan skall i sin undervisning i svenska sträva efter att eleven:

får erfarenheter av språken i de nordiska grannländerna samt en orientering om det samiska språket och övriga minoritetsspråk i Sverige.

I förslag till mål i svenska för årskurs tre, som snart ska överlämnas till Skolverket, skriver man:

Kultur och språk är ouplösligt förenade med varandra. I språket finns ett lands historia och kulturella identitet. Språket speglar också den mångfald av kulturer som berikar och formar samhället. Skönlitteratur, film och teater bär en del av kulturarvet och förmedlar kunskaper och värderingar. Skolans uppgift är att med utgångspunkt i elevernas egna kulturella skapande och med anknytning till deras läs-, film- och teatererfarenheter låta olika upplevelser, åsikter och värderingar mötas. Svenskämnet syftar till att stärka elevernas identitet och förståelse för människor med olika kulturell bakgrund.

Här finner du mer information

Det finns mycket information om Norden och nordiska språk på Internet. Vi vill särskilt nämna följande källor:

Ordböcker

Skandinavisk ordbok
<http://www.nordskol.org/ordbog>

Retskrivningsordbogen (Dansk Sprognævn)
<http://www.dsn.dk/?/cgi-bin/ordbog/ronet>

Ordbog over det danske Sprog
<http://ordnet.dk/ods/>

Svenska Akademiens ordbok
<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>

Bokmålsordbok och Nynorskordboka (Norsk)
<http://www.dokpro.uio.no/ordboksoek.html>

Finlandssvensk ordbok
<http://www.kotus.fi/index.phtml?l=sv&s=2077>

Språknämnderna i Norden

Dansk Sprognævn
<http://www.dsn.dk/>

Språkrådet (Norge)
<http://www.sprakradet.no> eller <http://www.språkrådet.no>

Språkrådet (Sverige)
<http://www.sprakradet.se>

Nettsted for språknemndene i Norden
<http://www.nordisk-sprakrad.no>

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus (Finska språkbyrån)
<http://www.kotus.fi/>

De inhemska språkens forskningscentral (Svenska språkbyrån i Finland)
<http://www.kotus.fi/svenska/>

Føroyska málnevndin
<http://www.fmn.fo/>

Íslensk málnefnd
<http://www.ismal.hi.is/malnefnd.html>

Andra källor

Håller språket ihop Norden?
<http://www.norden.org/pub/kultur/kultur/sk/TN2005573.pdf>

Utredning angående sprogforståelsen i Norden og den nationale opfølgning
<http://www.nordenibio.org/NO.asp>

Nordisk skolenett
<http://www.nordskol.org>

På Skoldatanätet finns det mycket nyttig information
<http://www.skolutveckling.se/skolnet/index.shtml>

Deklaration om nordisk språkpolitik
<http://www.nordisk-sprakrad.no/dokumenter/Sprogdeklarationen%20-%20endelig%20version.doc>

Föreningen Norden

Föreningen Norden är en ideell och partipolitiskt obunden organisation vars mål är gemenskap, samverkan och utbyte över gränserna. Föreningen vill möjliggöra många människors möten och skapa nätverk för gemensamma kulturupplevelser, ömsesidig språkförståelse och folkbildning över gränserna. Den har också sedan årtionden en viktig roll som opinionsbildare.

Föreningen Norden finns i alla nordiska länder samt på Åland, Färöarna och Grönland, i de baltiska länderna och i nordvästra Ryssland. Föreningen har ca 65 000 enskilda medlemmar i lokalavdelningar, som erbjuder studiecirkel, kulturevenemang och resor till medlemmarna. Föreningen Nordens ungdomsförbund bedriver sin egen verksamhet med kurser, seminarier och resor.

Föreningen har ca 2000 skolor och bibliotek i hela Norden som medlemmar. Den arbetar för att förbättra grannspråkförståelsen eftersom språket ju är nyckeln till den nordiska kulturgemenskapen. Föreningen vill att eleverna redan tidigt ska få möta och bekanta sig med grannländernas språk. Skolorna erbjuds en mängd förmåner, bl.a. böcker och annat nordiskt undervisningsmaterial. Föreningen erbjuder också samnordiska lärarfortbildningar och seminarier.

Föreningen Nordens mål är att ge alla ungdomar en nordisk upplevelse under sin skoltid. Skolorna kan delta i Vänskapsklassprojektet och få kontakt med andra klasser på andra håll i Norden för att utbyta tankar och för samarbete. Föreningen delar ut egna och statliga stipendier för lärar- och elevutbyte, och ger råd och information om andra finansieringsmöjligheter. Den arrangerar samnordiska gymnasistresor och sommarläger för olika åldrar.

Föreningarna Norden i alla de nordiska länderna administrerar flera olika projekt åt bl.a. Nordiska ministerrådet. De har hand om Nordjobb, sommarjobb för 18-28-åringar i Norden, och servicetelefonen Hallå Norden. Föreningarna är huvudmän för Norden i Fokus; nordiska informationskontor, i Stockholm, Köpenhamn och Oslo.

De olika nordiska ländernas Nordenföreningar har egna tidningar. Den svenska föreningen ger varje år ut en årsbok med något nordiskt tema, t.ex. om något nordiskt land eller en nordisk region.

Föreningen Norden har tillsammans med en rad nordiska bibliotek varit initiativtagare till den Nordiska biblioteksveckan "Kura skymning", vecka 46 varje år. Kurandet har spritt sig till skolorna, där det 2007 "kuras gryning" med högläsning ur någon nordisk författares bok för elfte året i rad. Mer information finns på hemsidan www.bibliotek.org.

**Låt din skola bli en Nordens skola, som får tillgång till alla fina förmåner!
Kontakta din nationella förening för anmälan och mer information!**

Danmark

Föreningen Norden
Malmøgade 3
DK-2100 København Ø
Telefon: +45 35 42 63 25
Fax: +45 35 42 80 88
E-post: landskontoret@foreningen-norden.dk
Internet: www.foreningen-norden.dk

Finland

Pohjola-Norden
Sibeliusgatan 9A 20
FI-00250 Helsingfors
Telefon: +358 9 454 20 80
Fax: +358 9 454 20 820
E-post: pn@pohjola-norden.fi
Internet: www.pohjola-norden.fi

Sverige

Föreningen Norden
Box 12 707
SE-112 94 Stockholm
Telefon: +46 8 506 11 300
Fax: +46 8 506 11 320
E-post: foreningen@norden.se
Internet: www.norden.se

Island

Norræna félagid
Odinsgata 7
IS-101 Reykjavik
Telefon: +354 551 0165
Fax: +354 562 8296
E-post: norden@norden.is
Internet: www.norden.is

Norge

Föreningen Norden
Harbitzalléen 24
NO-0275 Oslo
Telefon: +47 22 51 67 60
Fax: +47 22 51 67 61
E-post: foreningen@norden.no
Internet: www.norden.no

Fler uppgifter

Vad vet du om Norden?

1. Hur stora till ytan är de nordiska länderna? Skriv upp dem i storleksordning.
2. Vad heter deras högsta punkter (berg)? Hur höga är de?
3. Vad heter deras största insjöar?
4. I vilket nordiskt land bor det flest människor? Ta reda på folkmängden i varje nordiskt land.
5. Vilket nordiskt land är mest tätbefolkat? Ange antalet personer per kvadratkilometer.
6. Varje nordiskt land har sin egen nationaldag. På vilka datum infaller de?
7. Vilka av de nordiska länderna är monarkier (har kung eller drottning som statschef) och vilka är republiker (har en president som statschef)?
8. Vad heter de nordiska ländernas statschefer?
9. Vad heter de nordiska ländernas statsministrar?
10. Vad kallas parlamenten i de nordiska länderna?
11. Vad kallas valutorna (pengarna) i de nordiska länderna? Vilket nordiskt lands myntenhet har störst värde?
12. Vilka av de nordiska länderna är med i EU?

Flicknamn och pojknamn

Nedan följer en översikt över de flick- och pojknamn som är vanligast i Danmark, Norge och Sverige. Vilket land tror du att de hör hemma i? Skriv namnet på rätt land ovanför namnkolumnerna.

Är de här namn som också används i ditt eget land? Finns det några namn som inte används? Finns det namn som verkar främmande för dig?

Maria	Erik	Anne	Jens	Ida	Martin
Anna	Lars	Kirsten	Peter	Silje	Andreas
Margareta	Karl	Hanne	Lars	Ingrid	Daniel
Elisabeth	Anders	Mette	Michael	Julie	Thomas
Eva	Per	Anna	Henrik	Maria	Marius
Birgitta	Johan	Helle	Søren	Camilla	Fredrik
Kristina	Nils	Susanne	Niels	Malin	Ole
Karin	Lennart	Lene	Hans	Stine	Henrik
Elisabet	Jan	Karen	Jørgen	Kristine	Stian
Ingrid	Hans	Inge	Thomas	Karoline	Jonas

Föreställ dig att du hade fötts i ett annat nordiskt land och bodde där. Hur tror du att det hade varit? Vilka saker hade varit lika och vilka hade varit annorlunda?

Om du hade varit...?

Om du hade varit dansk, vad hade du då varit mest stolt över?

Om du hade varit norrman, vad hade du då varit mest stolt över?

Om du hade varit finne, vad hade du då varit mest stolt över?

Om du hade varit islänning, vad hade du då varit mest stolt över?

Konstutställning

Skolan ska arrangera en konstutställning med målningar från alla de nordiska länderna. Både döda och nu levande konstnärers målningar får tas med.

Vilka konstnärers verk skulle du ta med från de olika länderna? Är det någon speciell målning som du gärna vill ha med?

Finns det någon särskild skulptur som du gärna vill ha med i utställningen ifall också skulpturer skulle ingå?

Konsert

Skolan ska arrangera en nordisk konsert med musikstycken från alla Nordens länder.

Vilka stycken och vilka kompositörer skulle du vilja ha med?

Skriv ner ett konsertprogram.

Skolbiblioteket

Gå omkring på din skolas bibliotek och försök hitta så många böcker av nordiska författare som möjligt. Skriv en lista med alla de böckerna.

Har ditt skolbibliotek någon av de böckerna på originalspråket?

Saknar ditt skolbibliotek böcker från något av de nordiska länderna?

Vad tycker du om ditt skolbiblioteks bokurval?

Vilka böcker av nordiska författare tycker du att ditt skolbibliotek bör köpa in?

Skriv en lista och ordna den så att de böcker du tycker är viktigast att ha i ditt skolbibliotek står överst.

Danska	Svenska	Norska
	lunch	
	frukost	
	groda	
	strösocker	
	rusningstid	
	rar	
	karamell	
	affär	
	diska	
	ask	
	kjol	
	frack	
	konstig	
	oväsen	
	rolig	
	trevlig	
	semester	
	tvål	
	skicklig	
	tårta	
	ficka	
	glass	
	blixt	
	syfte	
	gemensam	
	luffarschack	
	löskokt	
	begära	
	flicka	
	pojke	
	dräng	
	grina	
	flina	
	gråta	
	olik	
	granne	
	vecka	
	fönster	
	hota	
	bråttom	
	vacker	
	bostad	
	boll	
	räka	
	korv	

Till läraren: Finn en bild där många föremål är avbildade och låt eleverna försöka komma på vad de olika sakerna heter på andra skandinaviska språk. Härvid kan de också ta med finska och isländska ord, ifall de känner till sådana.

Mer om Norge

Låt klassen läsa en norsk novell och markera typiska norska ord och uttryck.

Låt sedan eleverna slå upp dem i ordböcker och finna deras innebörder.

Fråga eleverna om det finns några norska sånger som de tycker om.

Sjung dem sedan med klassen.

Läs upp en norsk dikt du tycker om för klassen.

Berätta om en norsk bok du har läst.

Har ni sett norska barn- och ungdomsfilmer?

Vad handlade de om? Vad tyckte ni om dem?

Försök hitta fler norska barn- och ungdomsfilmer på nätet.

Har ni sett norska filmer eller TV-serier?

I så fall vilka då? Vad handlade de om?

Vad tyckte ni om dem?

Studera några av meningarna i dialogen från den norska filmen.

Är ordföljden densamma som i ditt eget språk?

Mer om Danmark

Låt klassen läsa en dansk novell och markera typiska danska ord och uttryck.

Låt sedan eleverna slå upp dem i ordböcker och finna deras innebörder.

Fråga eleverna om det finns några danska sånger som de tycker om.

Sjung dem sedan med klassen.

Läs upp en dansk dikt du tycker om för klassen.

Berätta om en dansk bok du har läst.

Har ni sett danska barn- och ungdomsfilmer?

Vad handlade de om? Vad tyckte ni om dem?

Försök hitta fler danska barn- och ungdomsfilmer på nätet.

Har ni sett danska filmer eller TV-serier?

I så fall vilka då? Vad handlade de om?

Vad tyckte ni om dem?

Studera några av meningarna i dialogen från den danska filmen.

Är ordföljden densamma som i ditt eget språk?

Facit

Uppvärmningsuppgifter

1. Vilket land är det?

a) Norge b) Sverige c) Danmark d) Finland e) Island

5. Vilka länder ingår i Norden? Peka ut dem på kartan.

I Norden ingår länderna Norge, Danmark, Sverige, Finland och Island. Men även de självstyrande områdena Grönland (Danmark), Färöarna (Danmark) och Åland (Finland) ingår i Norden.

6. Vilka länder ingår i Skandinavien?

De tre länderna Norge, Danmark och Sverige.

8. Vilka språk talas i Norden?

De fem huvudspråken är:

Danska

Finska

Norska

Svenska

Isländska

Men det finns också andra nordiska språk:

färöiska, som talas av ca 55 000 personer,

samiska, som talas av ca 70 000 samer,

grönländska, som talas av ca 50 000 grönländare,

finlandssvenska, som talas av ca 300 000 personer i Finland

Dessutom talas de nationella minoritetsspråken kvänska av finska invandrare i Nord-Norge, tornedalsfinska i Nord-Sverige samt romani och jiddisch i alla de nordiska länderna.

12. Ta reda på vilka nordiska länder som har vunnit melodifestivaler.

Försök också ta reda på vinnarmelodins och artisternas namn.

Danmark: Anders And

Finland: Aku Anka

Island: Andrés Önd

Norge: Donald Duck

Sverige: Kalle Anka

12. Ta reda på vilka nordiska länder som har vunnit melodifestivaler.

Försök också ta reda på vinnarmelodins och artisternas namn.

År	Land	Vinnande sång	Artist
1963	Danmark	<i>Dansevisse</i>	Grethe & Jørgen Ingemann
1974	Sverige	<i>Waterloo</i>	ABBA
1984	Sverige	<i>Diggi-loo-diggi-ley</i>	Herreys
1985	Norge	<i>La det svinge</i>	Bobbysocks
1991	Sverige	<i>Fångad av en stormvind</i>	Carola
1995	Norge	<i>Nocturne</i>	Secret Garden
1999	Sverige	<i>Take me to your heaven</i>	Charlotte Nilsson
2000	Danmark	<i>Fly on the wings of love</i>	Olsen Brothers
2006	Finland	<i>Hard Rock Hallelujah</i>	Lordi

De danska talen

Det danska talsystemet är baserat på tjog, dvs. på talet 20. Så när danskarna säger ”tres” menar de tre tjog, dvs. 60. Och när de säger ”halvtres” är det en förkortning av ”halvtresinds-tyve”, som betyder 2 1/2 (”halvtre”) gånger (”sinds”) tjugo. ”Tres” är en förkortning av ”tre-sinds-tyve”.

Talen ”halvfjers” och ”halvfems” kan verka svåra, men ”halvfjers” betyder mitt emellan tre tjog och fyra tjog, dvs. 70, och ”halvfems” betyder mitt emellan fyra och fem tjog, dvs. 90.

Tyve	= 20
Tredive	= 30
Fyrre	= 40
Halvtres	= 50
Tres	= 60
Halvfjers	= 70
Firs	= 80
Halvfems	= 90
Hundrede	= 100

Lägg märke till att 8 skrivs *otte*.

Vad vet du om Norden?

1. Vilket land har störst yta? Skriv upp de nordiska ländernas yta i storleksordning.

Sverige	450 295 km ²
Finland	338 145 km ²
Norge	323 802 km ²
Island	103 300 km ²
Danmark	43 376 km ²

2. Vad heter de nordiska ländernas högsta berg? Hur höga är de?

Norge	Galdhøpiggen	2 469 m
Sverige	Kebnekaise	2 111 m
Island	Hvannadalshnúkur	2 110 m
Finland	Halti, Halditjåkko	1 328 m
Danmark	Yding Skovhøj	172,5 m

3. Vad heter de nordiska ländernas största insjöar

Sverige	Vänern	5 490 km ²
Finland	Saimaa	1 377 km ²
Norge	Mjøsa	362 km ²
Island	Tingvallavatn	82 km ²
Danmark	Arresø	30,9 km ²

4. I vilket nordiskt land bor det flest människor? Ta reda på invånarantalet i varje land.

Sverige	9 047 752
Danmark	5 427 459
Finland	5 255 580
Norge	4 640 219
Island	299 891

Invånarantalen är de som gällde den första januari 2006

5. Vilket nordiskt land har störst befolkningstäthet?

Vilken befolkningstäthet har de andra länderna?

Danmark	127,1 personer per km ²
Sverige	22,0 personer per km ²
Finland	17,3 personer per km ²
Norge	15,2 personer per km ²
Island	3,3 personer per km ²

6. Alla de nordiska länderna har nationaldagar. Vilka datum infaller deras nationaldagar?

Norge	17 maj (Grunnlovsdagen 17 maj 1814)
Danmark	5 juni (Konstitutionsdagen 5 juni 1849)
Sverige	6 juni (Svenska Flaggans dag)
Island	17 juni (Självständighetsdagen 17 juni 1944)
Finland	6 december (Självständighetsdagen)

7. Vilka av de nordiska länderna är monarkier och vilka är republiker?

Sverige	monarki
Norge	monarki
Finland	republik
Island	republik
Danmark	monarki

8. Vad heter de nordiska länderna statchef?

Sverige	Kung Carl XVI Gustaf
Norge	Kung Harald V
Finland	President Tarja Halonen
Island	President Ólafur Ragnar Grimsson
Danmark	Drottning Margrethe II

9. Vad heter de nordiska ländernas statsministrar?

Sverige	Fredrik Reinfeldt
Norge	Jens Stoltenberg
Finland	Matti Vanhanen
Island	Geir H. Haarde
Danmark	Anders Fogh Rasmussen

10. Vad kallas de nordiska ländernas parlament?

Sverige	Riksdagen (349 representanter)
Norge	Stortinget (169 representanter)
Finland	Eduskunta, Riksdag (200 representanter)
Island	Alltinget (63 representanter)
Danmark	Folketinget (179 representanter)

11. Vad heter de nordiska ländernas valutor (pengar)? Vilket lands pengar är mest värda? Vilket lands pengar är minst värda?

Sverige	svensk krona (SEK)
Norge	norsk krone (NOK)
Finland	euro
Island	islandsk krone (ISK)
Danmark	dansk krone (DKK)

12. Vilka av de nordiska länderna är med i EU?

Sverige	ja
Norge	nej
Finland	ja
Island	nej
Danmark	ja

Extrauppgift

Studera nedanstående förteckning av danska, norska och svenska ord.

Danska	Svenska	Norska
frokost	lunch	lunsj
morgenmad	frukost	frokost
frø	groda	frosk
melis	strösocker	farin
myldretid	rusningstid	rushtid
rar	rar	vennlig, søt, hyggelig
bolche	karamell	drops
forretning, butik	affär, butik	forretning, butikk
vaske op	diska	vaske opp
æske	ask	eske
nederdel	kjol	skjørt
kjole og hvidt	frack	kjole og hvitt
underlig, mærkelig	konstig	underlig, merkelig
spetakel	oväsen	spetakkel
morsom	rolig	morsom
sjov	trevlig	artig
ferie	semester	ferie
sæbe	tvål	såpe
dygtig	skicklig	dyktig
lagkake	tårta	bløtkake
lomme	ficka	lomme
iscreme	glass	iskrem
lyn	blixt	lyn
formål, hensikt	syfte	formål
fælles	gemensam	felles
kryds og bolle	luffarschack	bondesjakk
blødkogt	löskokt	bløtkokt
forlange	begära, kräva	kreve
pige	flicka	jente
dreng	pojke	gutt
tjenestekarl	dräng	dreng
grine	grina, flina	le, flire
græde	gråta	gråte, grine
forskellig	olik	forskjellig
nabo	granne	nabo
uge	vecka	uke
vindue	fönster	vindu
true	hota	true
travt	bråttom	travelt
pæm	vacker	pen
bolig	bostad	bolig
bold	boll	ball
reje	räka	reke
pølse	korv	pølse